

การส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายของชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์

ปราณี เนรมิตร¹

(วันที่รับบทความ: 10 มีนาคม 2562; วันที่แก้ไขบทความ: 6 เมษายน 2562; วันที่ตอบรับบทความ: 18 มิถุนายน 2562)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือน 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน และ 4) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนครัวเรือนของชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 107 ครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน รวมจำนวน 107 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.67-1.00 2) แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้จ่ายของชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ และ 3) กรอบประเด็นในการกำกับติดตามการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายระดับครัวเรือนและการจัดทำบัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression) และการทดสอบที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยสนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) โดยปัจจัยด้านการได้รับคำแนะนำอย่างสม่ำเสมอเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.37$)
2. สภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) โดยปัญหาด้านการขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และเห็นว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นเรื่องน่าเบื่อมีค่าเฉลี่ยปัญหาสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.17$)
3. ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ในรูปคะแนนดิบ ได้แก่ ปัจจัยการสนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือน (X_5) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้ $\hat{Y} = 0.298 + 0.298X_5$
4. ชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ มีความสามารถในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือนหลังได้รับการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการจัดทำบัญชีครัวเรือนสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การจัดทำบัญชีครัวเรือน, การมีส่วนร่วม, พฤติกรรม การใช้จ่าย

¹ อาจารย์, สาขาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: pranee.n@nsru.ac.th

The Promotion of Household Accounting Practice using Participatory Research to Change Spending Behavior of Yanmatsi community, Nakhonsawan

Pranee Neramit¹

(Received: March, 10, 2019; Revised: April, 06, 2019; Accepted: June, 18, 2019)

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the factors that affected the household accounting behaviors. 2) to study the problems of the household accounting behaviors. 3) to study the factors that can predict the household accounting behaviors, and 4) to promote the income and expense account analytical ability and the household accounting practice using Participatory Research. The research samples were 107 head of the families or the family representatives; 1 each from 107 families in Yanmatsi community, Nakhonsawan. The research instruments were 1) questionnaire concerning the factors that affected the household accounting, as well as problems and obstacles in household accounting practice with 5 rating scale and open-ended questions with validity between 0.67-1.00. 2) questionnaire concerning the spending behavior of people in Yanmatsi community, Nakhonsawan with 5 rating scale and 3) monitoring framework in household's income and expense analyzation and household accounting. The data was collected by the researcher. The data from the questionnaire were analyzed using percentage, mean, standard deviation, multiple regression and t-test dependent. The research results were as follow: 1) The factors supporting the household accounting overall are at the highest level ($\bar{X} = 3.83$). The most affecting factor with the highest percentage in encouraging the need to practice household accounting is receiving suggestion and advice regularly ($\bar{X} = 4.37$). 2) The problems found in household accounting practice are in high level ($\bar{X} = 3.90$) and the lack of understanding in household accounting practice and the boredom of household accounting practice are at the highest level. ($\bar{X} = 4.17$) 3) The factors that can predict the household accounting behaviors in Yanmatsi community, Nakhonsawan with raw score are factors that supporting household accounting practice (X_5) which transform into the equation for prediction as $\hat{Y} = 0.298 + 0.298X_5$ 4) The members of Yanmatsi community, Nakhonsawan have higher income and expense account analytical ability and do more household accounting than before participating in the activity with statistically significant at 0.01.

Keyword: Household Accounting, Participation, Spending behavior

¹ Lecturer, Accounting Program, Faculty of Management Science, Nakhonsawan Rajabhat University

บทนำ

จากสภาวะสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยกระแสวัตถุนิยม และความฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อ จนทำให้คนไทยหลงเดินทางผิดไปตามกระแสนิยมจนกลายเป็นปัญหา โดยเฉพาะปัญหาหนี้สินที่ไม่มีวันจบสิ้น อย่างไรก็ตามคนไทยยังมีทางออก ซึ่งการจะดำรงชีวิตให้อยู่รอดภายใต้สังคมในปัจจุบัน แนวทางหนึ่งที่ประชาชนไทยควรยึดถือคือการพึ่งตนเอง รู้จักความพอประมาณ และไม่ประมาท ตามแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมองเห็นถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง รู้จักความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ คำนึงถึงหลักเหตุผลและการประมาณตนเอง พร้อมกับทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท โดยเฉพาะการใช้จ่ายเงินอันเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต (ประจักษ์ บุญอารี, 2551: 40-48) สำหรับการทำบัญชี คือ การจดบันทึก ข้อมูลเกี่ยวกับเงื่อนไขปัจจัยในการดำรงชีวิตของตนเอง และภายในครอบครัว ชุมชน รวมถึงประเทศ ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกจะเป็นตัวบ่งชี้อดีตปัจจุบันและอนาคตของชีวิตของตนเอง สามารถนำข้อมูลอดีตมาบอกปัจจุบันและอนาคตได้ บัญชีครัวเรือนจึงมิได้หมายถึง การทำบัญชีหรือบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันเท่านั้น แต่อาจหมายถึงการบันทึกข้อมูลด้านอื่นๆ ของเราได้ด้วย เช่น บัญชีทรัพย์สิน พันธุ์พืช พันธุ์ไม้ ในบ้านเราในชุมชนของตนเอง (อรุณี อย่างธารา, อรสา วีระประดิษฐ์, ฌัญจุพร เหล่าธรรมทัศน์และวิภาดา ตันติประภา, 2554: 1)

สังคมไทยเริ่มรับวัฒนธรรมหนี้สมัยใหม่เข้ามาใช้มากขึ้น ทำให้ขาดการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมหนี้ทำให้เกิดการค้ากำไร แสวงหาผลประโยชน์ที่กคจีเออาร์เดอาเปรียบให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเชื่อมโยงภาวะหนี้เหล่านั้นสู่การถือครองสิทธิที่ผูกขาดอำนาจต่างๆ ทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การบริหารจัดการ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เป็นธรรม เช่นเดียวกับพฤติกรรมการค้าดำเนินชีวิตของชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีการพึ่งพาอาศัยกันลดลง จำนวนหนี้ครัวเรือนสูงเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะระบบและกลไกวัฒนธรรมหนี้สมัยใหม่เข้ามา ซึ่งมีความสลับซับซ้อนแตกต่างจากวัฒนธรรมหนี้แบบพื้นบ้าน จนยากที่ชาวบ้านจะเรียนรู้ เข้าใจ และรู้เท่าทันได้ ทำให้สังคมเกิดการพึ่งพาอาศัยกันและกันในลักษณะที่ไม่พอดี ไม่พอเพียง ไม่สมดุลและไม่เป็นธรรม ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นเป็นระยะๆ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) นับเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาดังกล่าวและชุมชนที่หน่วยงานหลายแห่งทั้งภาครัฐและเอกชนได้ใช้เป็นรูปแบบในการวิจัยเพื่อการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาที่มุ่งไปที่การค้นหาแนวทางอันเป็นรูปธรรมที่เกิดจากการระดมสมองในลักษณะของการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีนักวิจัยภายนอกทำหน้าที่เป็นผู้

เอื้ออำนวย หรือวิทยากรกระบวนการร่วมกับนักวิจัยชุมชนที่เป็นชาวบ้าน เพื่อสร้างคุณลักษณะของการเรียนรู้ และร่วมกันแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งเสริมกิจกรรมกลุ่ม ทำงานร่วมกันทั้งแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (กมล สุดประเสริฐ, 2537) จากความสำคัญและความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายของจ่ายของชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์เพื่อให้ประชาชนมีการใช้จ่ายที่เหมาะสมและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์
4. เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดเกี่ยวกับการบัญชี (Pride M.W, Hughes J.R. and Kapoor R.J. (2013) บัญชีรายรับ-รายจ่าย และประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน (ภัทรา เรืองสินภิญญา, 2555) ปัจจัยที่ส่งผลให้ต่อการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย กิจกรรมหรือโครงการที่สนับสนุนให้มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย (อารยา จึงไพบูลย์กิจ, 2559; ณัฐภัทร คำสิงห์วัฒน์ และสุภาภรณ์ พวงชมพู, 2558; สุภัทธร ตรีจันทร์, 2556) แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรม (ลักขณา สิริวัฒน์, 2544;) และแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (กมล สุดประเสริฐ, 2537; พันธุ์ทิพย์ รามสูตร, 2540); Kemmis, S. and McTaggart, R., 1988) มาใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายของชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ในการวิจัยเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนครัวเรือนของชาวมุขชนย่านมัทรี
จังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของมุขชน
ย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนครัวเรือนของชาวมุขชนย่านมัทรี จังหวัด
นครสวรรค์ จำนวน 107 ครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน รวมจำนวน 107 คน ซึ่งได้จากหัวหน้าครอบครัว
หรือตัวแทนครัวเรือนที่สมัครใจให้ข้อมูลการวิจัย

2. กลุ่มตัวอย่างในการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยใช้กระบวนการวิจัย
แบบมีส่วนร่วมของมุขชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนครัวเรือนของ
ชาวมุขชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 36 ครัวเรือนละ 1 คน รวมจำนวน 36 คน ซึ่งได้จากความ
สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนตลอดจนปัญหาและอุปสรรค
ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับและข้อคำถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ
ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.67-1.00

2. แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้จ่ายของชาวมุขชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีลักษณะ
เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และข้อคำถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.67-1.00

3. กรอบประเด็นในการกำกับติดตามการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายระดับครัวเรือนและการจัดทำ
บัญชีครัวเรือนมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ในการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายของมุขชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้
กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวมุขชนย่านมัทรี จังหวัด
นครสวรรค์ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามและ
สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนตลอดจนปัญหาและอุปสรรค

ของแต่ละครัวเรือนในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ในระหว่างวันที่ 15 มีนาคม 2561-30 เมษายน 2561 โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 สอบถามหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนครัวเรือนเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของแต่ละครัวเรือนในการจัดทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 107 ครัวเรือน

1.2 สัมภาษณ์หัวหน้าชุมชนหรือตัวแทนชุมชนเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของแต่ละครัวเรือนในการจัดทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 5 คน

2. ส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายระดับครัวเรือนและการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 1 พ.ค. 2561 – 31 กรกฎาคม 2561 ดังนี้

2.1 จัดประชุมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการกับหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนครัวเรือนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการการวิจัยจำนวน 36 คน โดยมีประเด็นพิจารณาในการประชุมกลุ่ม 2 ประเด็น คือ 1) ร่วมกับชุมชนในการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคของการจัดทำบัญชีครัวเรือน และ 2) ให้ความรู้และส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายระดับครัวเรือนและการจัดทำบัญชีครัวเรือน

2.2 ลงพื้นที่ร่วมกับผู้ช่วยนักวิจัยในการติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลือ (Coaching) การวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายระดับครัวเรือนและการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 1 ครั้ง จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยข้อมูลการประชุมกลุ่มเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและข้อมูลการติดตามช่วยเหลือการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายระดับครัวเรือนและการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

3. ศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสอบถามและสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนครัวเรือนที่เข้าร่วมการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิกในครอบครัวในระหว่างวันที่ 1-31 สิงหาคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเทียบกับเกณฑ์ ปรากฏผลดังตารางที่ 1 และ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านปัจจัยสนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
1	การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีความสำคัญและจำเป็น	3.74	0.81	มาก
2	การจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้มีเงินออมมากขึ้น	3.92	0.80	มาก
3	การได้รับคำแนะนำอย่างสม่ำเสมอทำให้มีความต้องการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากขึ้น	4.37	0.77	มาก
4	การได้รับความช่วยเหลือทำให้การจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นเรื่องง่าย	3.84	0.85	มาก
5	การเข้ารับการอบรมทำให้เข้าใจการจัดทำบัญชีครัวเรือนและนำไปปฏิบัติได้	3.81	1.05	มาก
6	สามารถถ่ายทอดการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนให้สมาชิกในครอบครัวได้	3.65	0.95	มาก
7	หากมีปัญหาในการจัดทำบัญชีครัวเรือนสามารถปรึกษาเจ้าหน้าที่ได้	3.83	0.94	มาก
8	มีหน่วยงานมาให้ความช่วยเหลือ แนะนำการทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง	3.76	0.85	มาก
	รวม	3.83	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าปัจจัยสนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือนในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, S.D= 0.61) เมื่อพิจารณาตามรายการพบว่า การได้รับคำแนะนำอย่างสม่ำเสมอทำให้มีความต้องการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากขึ้นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.37$, S.D= 0.77) รองลงมาได้แก่ การจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้มีเงินออมมากขึ้น ($\bar{X}=3.92$, S.D=0.80) และ การได้รับความช่วยเหลือทำให้การจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นเรื่องง่าย ($\bar{X}=3.84$, S.D=0.85)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวมุขมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
1	ไม่มีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.92	0.80	มาก
2	ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	4.17	0.77	มาก
3	การทำบัญชีครัวเรือนมีความยุ่งยากและเสียเวลา	3.83	0.84	มาก
4	มีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบมากทำให้ไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้	3.80	1.05	มาก
5	ไม่มีบุคคลให้ความช่วยเหลือแนะนำ	3.66	0.95	มาก
6	อ่านหนังสือไม่ออก หรือเขียนไม่ได้จึงไม่สามารถจดบันทึกบัญชีครัวเรือน	3.83	0.94	มาก
7	สายตาพร่ามัว มองไม่ค่อยเห็นจึงไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้	3.75	0.84	มาก
8	ไม่สามารถจดจำรายการ รายรับ-จ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้	4.06	0.71	มาก
9	ไม่มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ	3.92	0.80	มาก
10	การจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นเรื่องน่าเบื่อ ซ้ำซาก	4.17	0.77	มาก
	รวม	3.90	0.60	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$, $S.D=0.60$) เมื่อพิจารณาตามรายการพบว่า รายการขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นเรื่องน่าเบื่อ ($\bar{X}=4.17$, $S.D=0.77$) ซ้ำซาก รองลงมาได้แก่ ไม่มีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และไม่มีมีการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}=3.92$, $S.D=0.80$) ตามลำดับ

2. การศึกษาปัจจัยที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวมุขมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (multiple regression) แสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวมุขชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
Regression	1	33.047	33.047	1222.251**
Residual	105	2.839	.027	
Total	106	35.886		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า มีปัจจัยที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวมุขชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับตัวแปรตามในการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวมุขชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์

ปัจจัย	a	b	SEb	β	R	R ²	t
X ₅	0.298	0.298	16.564	0.911	0.961	0.923	23.156**
X ₆		.870	.038	0.911	0.961	0.623	1.702

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวมุขชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ การสนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือน (X₅) โดยปัจจัยนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนได้ร้อยละ 92.30 จึงนำค่าสัมประสิทธิ์มาเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

3. การส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชาวมุขชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้การทดสอบที (t-test for dependent sample group) ปรากฏผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความสามารถในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนแม่ทรี จังหวัดนครสวรรค์

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนได้รับการจัดกิจกรรม	36	3.72	0.73	3.58**	0.01
หลังได้รับการจัดกิจกรรม	36	4.16	0.55		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ชาวชุมชนแม่ทรี จังหวัดนครสวรรค์ มีความสามารถในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือนก่อนได้รับการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 และหลังได้รับการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55 ซึ่งจากการเปรียบเทียบโดยการทดสอบทีพบว่า ชาวชุมชนแม่ทรี จังหวัดนครสวรรค์ มีความสามารถในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือนหลังได้รับการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการจัดทำบัญชีครัวเรือนสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยสนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$) โดยปัจจัยด้านการได้รับคำแนะนำอย่างสม่ำเสมอทำให้มีความต้องการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากขึ้นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.37$)

2. สภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$) โดยปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นเรื่องน่าเบื่อมีค่าเฉลี่ยปัญหาสูงสุด ($\bar{X}=4.17$)

3. ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวชุมชนย่านแม่ทรี จังหวัดนครสวรรค์ในรูปคะแนนดิบ ได้แก่ ปัจจัยการสนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือน (X_5) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.298 + 0.298X_5$$

สมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวชุมชนย่านแม่ทรี จังหวัดนครสวรรค์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้แก่ $Z = 0.911X_5$

4. ชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ มีความสามารถในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือนหลังได้รับการจัดการกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการจัดทำบัญชีครัวเรือนสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาวิจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าปัจจัยที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์มีเพียง 1 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยการสนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือน (X_2) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะจากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยส่วนใหญ่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน (ร้อยละ 50.50) และไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาหรืออบรมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน (ร้อยละ 81.40) รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี (ร้อยละ 59.80) รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 45.80) ดังนั้นปัจจัยการสนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือน จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภัทธร ตรีจันทร์ (2556) ที่ได้ศึกษาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิ ปัญญาทางบัญชีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกลาง ตำบลชะยูง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษและพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรทำให้ไม่มีเวลาในการที่จะบันทึกรายการที่เป็นปัจจุบันในแต่ละวัน และไม่สามารถยอมรับความเป็นจริงเกี่ยวกับการจัดทำรายรับ-จ่ายได้และคิดว่าถ้าหากไม่บันทึกทันทีก็พอจะจำรายละเอียดได้และเมื่อเวลาผ่านไปก็ลืมและเพิกเฉยที่จะย้อนกลับมาทบทวนเพื่อลงรายการ และพอทำเป็นประจำก็เกิดความขี้เกียจ และไม่ทำอีกทั้งขาดแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำบัญชี และขาดตัวแทน ในการถ่ายทอดและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับผลการศึกษาของอารยา จึงไพบูลย์กิจ (2559) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์ และพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรที่พบมากที่สุดคือ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายสูงจึงทำให้ไม่อยากทำบัญชีครัวเรือน รองลงมาคือ ไม่มีการบันทึก บัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอจึงไม่อยากทำบัญชีครัวเรือน ขาดประสบการณ์ในการทำ บัญชีครัวเรือน การทำบัญชีครัวเรือนมีความยุ่งยากและทำให้เสียเวลาขาดความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชีครัวเรือน มีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบมากทำให้ไม่สามารถทำบัญชีครัวเรือนได้ขาดกำลังใจ และเขียนหนังสือไม่ได้จึงทำให้ไม่สามารถทำบัญชีครัวเรือนได้ ขาดบุคคล ที่คอยช่วยทำบัญชีครัวเรือน และสำหรับ

ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรจดบันทึก คือการตระหนักและเล็งเห็นประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน และความรู้ความเข้าใจในระบบการบันทึกบัญชีครัวเรือน

นอกจากนี้จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าปัจจัยสำหรับปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านอายุ (X_1) ระดับการศึกษา (X_2) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (X_3) และภาระหนี้สิน (X_4) ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนและภาระหนี้สินไม่แตกต่างกันมากนัก สอดคล้องกับผลการวิจัยของไชยา ทองด้อย (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์และพบว่าอายุ การศึกษารายได้ และขนาดของครอบครัว ไม่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน

2. จากผลการวิจัยพบว่าชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ มีความสามารถในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือนหลังได้รับการการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการจัดทำบัญชีครัวเรือนสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสามารถในการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับชาวชุมชนย่านมัทรี รวมทั้งผู้วิจัยได้กำกับติดตามและให้ความช่วยเหลือรวมทั้งให้คำแนะนำชาวชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างใกล้ชิด ทำให้ชาวชุมชนย่านมัทรี มีความสามารถในการจัดทำบัญชีครัวเรือนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐพร คำสิงห์วงศ์ และ สุภาภรณ์ พวงชมพู (2558) ที่ได้ศึกษาการวางแผนชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อยด้วยบัญชีครัวเรือน กรณีศึกษา ลูกค้าเกษตรกรธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร สาขาบางหล่อ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู และพบว่า การติดตามช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกรอย่างใกล้ชิดเป็นประจำทุกวัน 2-3 วันต่อ 1 ครั้ง และอาทิตย์ละ 1 ครั้ง จะทำให้กลุ่มเกษตรกรที่มีความรู้ในการจัดทำบัญชีมาก สามารถบันทึกรายรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นได้ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของอรทัย ดุษฎีคำเกิง (2557) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่และพบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้และคำแนะนำรวมถึงการจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่พบระหว่างการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าปัจจัยการสนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือนส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือนของชาวชุมชนย่านมัทรี ดังนั้นหน่วยงานต่างๆที่จะเข้าไปส่งเสริมความ

สามารถของชุมชนในการจัดทำบัญชีครัวเรือนควรตระหนักต่อการสนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือนของ
ชาวชุมชนอย่างรอบคอบ

2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือน
ควรเป็นกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นด้านเวลา และเนื้อหาของกิจกรรมทั้งนี้เป็นเพราะผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วน
ใหญ่มีอายุมากและได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาซึ่งต้องใช้เวลาในการทำ
เข้าใจต่อการวิเคราะห์รายการรับ-จ่ายและการลงบันทึกประจำวันค่อนข้างมาก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้พบว่ากิจกรรมการส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์รายการรับ-จ่าย
สามารถส่งเสริมความสามารถในการรับ-จ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวชุมชนม้งที่
จังหวัดได้
ดังนั้น ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการส่งเสริมความสามารถในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อ
สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนในพื้นที่อื่นๆเพื่อการ
ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของชุมชนที่ตรงตามความต้องการเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมล สุดประเสริฐ. (2537). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน. กรุงเทพฯ:

สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.

ไชยา ทองด้อย. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.

ฐิตาภรณ์ คงดี, พิษณุ บุญนิยม, สมชาย ศรีพูลและชาญวิทย์ วัชรพุกก์. (2561). ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ
และสังคมในการเลี้ยงสัตว์แบบบูรณาการตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง.

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 13(38), 47-58.

ประจักษ์ บุญอารี. (2551). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารบัวราชภัฏ, 14(มกราคม), 40-48.

ณัฐภัทร คำสิงห์ชัย และสุภาภรณ์ พวงชมพู. (2558). การวางแผนชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อย

ด้วยบัญชีครัวเรือนกรณีศึกษาลูกค้าเกษตรกรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ
ครั้งที่ 15, 13-23.

- พันธ์ทิพย์ งามสุตร. (2540). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการ
 สาธารณสุขอาเซียน: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภัทรา เรื่องสินภิญญา. (2555). บัญชีครัวเรือน เรื่องใกล้ตัวที่ถูกมองข้าม. *วารสารวิทยาการจัดการ
 และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 7(1), 20-28.
- เยาวเรศ ภัคคีจิตร. (2561). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบบูรณาการตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจ
 พอเพียง. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 13(37), 47-60.
- ลัดขณา สริวัฒน์. (2544). *จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุภัทธร ตรีจันทร์. (2556). *การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีตามหลัก
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกลาง ตำบลชะยูง อำเภออุทุมพรพิสัย
 จังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.
- อรทัย คุณฎีคำเกิง. (2557). *ทัศนคติในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อ
 การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์
 ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- อรุณี อย่างธารา, อรสา วีระประดิษฐ์, ญัฐพร เหล่าธรรมทัศน์และวิภาดา ดันดีประภา.(2554). *การ
 บัญชีการเงิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารยา จิ่งไพบุลย์กิจ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์.
*รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
 สุวรรณภูมิ ครั้งที่ 1 (The 1st RUSNC 2016)*, 976-986.
- Kemmis, S. and McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planner*. Melbourne: Deakin University
 Press.
- William M. Pride, Robert J. Hughes, Jack R. Kapoor. (2013). *Business*. (12th ed.). South western:
 Cengage Learning.
- Tois, H.L., & Carroll, S.J. (1982). *Dictionary of Management*. New York: John Wiley and Sons.

*****